

Švedijos Valdorfo mokyklų vertinimo išvados

2002 metų rudens semestrą buvo imtasi trijų metų trukmės tiriamojo darbo, skirto įvertinti įvairius Švedijos Valdorfo mokyklų bei Valdorfo mokymo metodikos bruožus. Tyrimo metu siekta atsakyti į šiuos šešis klausimus: 1) kuri dalis Valdorfo mokyklų mokinių toliau mokosi aukštosiose mokyklose? 2) kokių mokymosi rezultatų, lyginant su valstybinėse mokyklose besimokančiais bendraamžiais, pasiekia Valdorfo mokyklų mokiniai? 3) ar Valdorfo mokyklose mokiniams padedama išsiugdyti bendravimo ir kitus bendrai žmogiškus įgūdžius, būtinus veikliems demokratinės visuomenės piliečiams? 4) kaip Valdorfo mokyklose pagelbėjama mokymosi sunkumų turintiems mokiniams? 5) kiek socialinė-ekonominė mokinių tėvų padėtis skatina moksleivius skaidytis į atskiras visuomenės grupes, ir kiek padeda vieniems kitus geriau suprasti? 6) ar Valdorfo mokykloms reikalinga specifinė, būtent joms pritaikyta mokytojų rengimo programa? Kiekvienas iš šių klausimų buvo nagrinėtas atskiroje darbo ataskaitoje.

Kempe-Garden fondo finansuotas tyrimas buvo atliktas Karlstado universitete, vadovaujant profesoriui Bo Dahlin'ui. Kartu su juo dirbo Agnes Nobel, Upsalos universitete dėstanti pedagogiką, ir Ingrid Liljeroh, Gothenburgo universitete dėstanti specialiąją pedagogiką. Be to, trys moksliniai bendradarbiai rinko, sistemino ir analizavo tyrimo medžiagą. Tyrime dalyvavo iš viso vienuolika Švedijos Valdorfo mokyklų. Renkantis mokyklas buvo atsižvelgta į geografinę jų padėtį (miestas/kaimas, Švedijos regionas) ir galimybę surinkti pakankamai didelę 12-os (paskutinės vidurinės mokyklos) klasės mokinių imtį.

Šioje santraukoje pateikiamos kai kurios išvados, anksčiau išdėstytos pirmose keturiose ataskaitose. Reikėtų atsižvelgti į tai, kad tokio pobūdžio apibendrinimuose tenka praleisti daugelį antraeilių dalykų ir smulkmenų, pateikiant tikrai bendrą vaizdą. Todėl neišvengiamai kyla pavojus padaryti skubotas ir perdėm bendras išvadas. Visus su tyrimo rezultatais susijusius klausimus galite siųsti tiriamojo darbo vadovui, puslapio viršuje pateiktu adresu.

1 ataskaita: Valdorfo moksleiviai aukštosiose mokyklose

Pirmoji ataskaita buvo parašyta 2003 metų rudens semestrą. Joje kalbama apie buvusius Valdorfo mokyklų mokinius, tai yra, žmones, visus savo mokslo metus (arba jų didumą) praleidusius Valdorfo mokykloje. Pagrindinis tyrimo tikslas buvo nustatyti kokia šių žmonių dalis toliau mokosi aukštosiose mokyklose, kokią studijų kryptį jie renkasi, ką jie mano apie savo studijas ir kokie yra jų pasiekimai.

Anketos buvo išsiuntinėtos 871-am jaunuoliui, pabaigusiam 12-ą klasių 1995-ųjų – 2001-ųjų metų laikotarpiu. Gautų atsakymų procentas buvo gana aukštas – 68%. Be to, siekiant išsamesnio mokinių atsakymų vaizdo, giluminio interviu metodu buvo apklausta dešimt žmonių.

Valdorfo moksleiviai į aukštąsias mokyklas stoja vėliau

Tyrimas parodė, kad gana didelė Valdorfo mokyklų baigusių mokinių dalis – 58% – ankščiau ar vėliau tęsia mokslą universitetuose. Šį procentą lyginant su atitinkamu valstybinių mokyklų moksleivių procentu, skirtumai priklauso nuo to, kokios vidurinės mokyklos baigiamųjų klasių programos yra lyginamos. Keblumus lemia tai, kad nėra valstybinės mokyklos baigiamųjų klasių programos, visiškai atitinkančios Valdorfo mokyklų 10-12 klasių programą. Lyginant su *visomis* valstybinių mokyklų programomis, pratęsto mokslo atvejų dažnumas yra 11% didesnis buvusių Valdorfo moksleivių tarpe, jei lyginama praėjus trejiems metams nuo mokyklos baigimo. („Pratęsto mokslo atvejų dažnumas“ yra į universitetą įstojusių tam tikrų metų laidos abiturientų nuošimtis.) Tačiau lyginant su *mokymo programomis, skirtomis moksleivius paruošti aukštajam mokslui*, Valdorfo moksleivių „pratęsto mokslo atvejų dažnumas“ yra vidutiniškai 15% mažesnis, kai vertinama praėjus trejiems metams nuo mokyklos baigimo.

Regis, dėsninga yra tai, kad diduma Valdorfo mokyklų mokinių į aukštąsias mokyklas stoja vėliau, o baigę mokyklą atsideda kitokiai veiklai, pavyzdžiui įsidarbina, keliauja arba išklauso tautinės aukštesniosios mokyklos kursą. Tą patį patvirtina ir faktas, jog diduma iš 42% apklaustųjų, apklausos metu nestudijavusių universitete, ketino ateityje stoti į aukštąsias mokyklas.

Didesnis nuošimtis moksleivių, kurių tėvai neturi aukštojo išsilavinimo, tęsia mokslus

Pedagoginės sociologijos atstovai nuolatos svarsto klausimą, kokią reikšmę tėvų išsilavinimo lygis turi moksleivių polinkiui tęsti mokslus aukštosiose mokyklose. Tyrimai rodo, jog diduma universitetų studentų yra jaunuoliai, kurių tėvai taipogi baigė aukštąjį mokslą. Tyrimai atskleidžia ir tai, kad privačiose mokyklose didumos moksleivių tėvai turi aukštąjį išsilavinimą. Šis dėsniumas galioja ir Valdorfo mokykloms.

Mūsų tyrimas parodė, jog tuomet, kai mokinių tėvai turi aukštąjį išsilavinimą nėra esminio „pratęsto mokslo atvejų dažnumo“ skirtumo tarp mokinių, baigusių Valdorfo mokyklą ir valstybinę mokyklą

baigusią mokinių. Kita vertus, panašu, kad tuo atveju, kai tėvai *neturi* aukštojo išsilavinimo, siekiančių mokytis universitetuose Valdorfo moksleivių procentas yra didesnis. Tad galime daryti prielaidą, kad tėvų išsilavinimo lygis turi mažiau įtakos Valdorfo moksleivių polinkiui siekti aukštojo mokslo, lyginant su valstybinių mokyklų mokiniais.

Valdorfo moksleiviai renkasi įvairias studijų kryptis

Valdorfo mokyklas baigusią jaunuolių esama įvairiose universitetinių studijų srityse. Jie, pavyzdžiui, tampa gydytojais, ekonomistais, teisininkais, mokytojais ar menininkais. Tik labai maža jų dalis renkasi su antroposofija susijusį profesinį lavinimą.

Galima manyti, kad Valdorfo moksleiviai turi savitą mokymosi braižą

Buvusiems Valdorfo mokyklų moksleiviams, lyginant su kitais studentais, būdingas kiek kitoks mokymosi stilius. Jiems reikia kiek mažiau priežiūros ir jie siek tiek labiau gilinasi į savo studijas, t.y. jų studijos grįstos veikiau asmenine trauka studijuojamam dalykui, nei viltimi ateityje turėti gerą darbą. Be to, jie mažiau jaudinasi dėl egzaminų ir įsisavindami žinias rečiau mokosi atmintinai, vien tam, kad mechaniškai jas atgamintų.

Valdorfo moksleiviai gerai jaučiasi universitetinėje aplinkoje

Apskritai buvę Valdorfo mokyklų mokiniai universitetų aplinkoje jaučiasi gerai, o savo studijas mano esant įdomias ir jaudinančias. Lyginant su menų ar socialinių mokslų studentais, tikslųjų mokslų studentai savo studijas dažniau mano esant įdomias ir labiau jomis džiaugiasi.

Beveik visi studentai mano, jog studijų reikalavimai yra tinkamo lygio ir kad jiems daugiau-mažiau įveikiami. Beveik trečdalis netgi mano, kad mokytis jiems sekasi geriau nei jų kolegoms.

Galima manyti, kad Valdorfo mokyklose gerai parengiama aukštajam mokslui

Diduma studentų mano Valdorfo mokyklą prisidėjus prie jų aukštojo mokslo sėkmės, o Valdorfo metodiką – suteikus jiems saviklivos ir gebėjimo išmokti, įsisavinti ir kritiškai įvertinti žinias. Panašu, jog nuolatinės, savarankišku darbu grįstos užduotys (uždavinynai), suteikia jiems patirties ir saviklivos, o tai labai praverčia savarankiškai mąstant ir atliekant rašto darbus aukštosiose mokyklose. Tačiau, lyginant save su studijų draugais, jiems tai nekliudo suvokti, kad jų žinios apie tam tikrus dalykus gali turėti spragų. Svarbiausia, vis dėlto, yra tai, kad jie mano esą išsiugdę produktyvų požiūrį į mokymąsi ir studijas.

Tik labai mažas nuošimtis, 6%, nurodė Valdorfo mokyklą neturėjus naudos jų studijoms aukštojoje mokykloje. Kita vertus, nė vienas iš apklaustųjų nemanė patiriantis sunkumų vykdant studijų keliamus reikalavimus.

Taigi, apibendrinti mūsų tyrimo rezultatai rodo, kad Valdorfo mokyklą baigę ar didumą metų joje mokęsi moksleiviai, kaip ir valstybinių mokyklų moksleiviai, siekia aukštojo išsilavinimo ir renkasi įvairias studijų kryptis. Lyginant su valstybines mokyklas baigiančiais jaunuoliais, Valdorfo moksleivių tėvų išsilavinimo įtaka jų polinkiui tęsti mokslus yra silpnesnė. Be to, Valdorfo moksleiviai į universitetą stoja ne išsyk po mokyklos baigimo, o baigę mokyklą iš pradžių imasi kitos veiklos. Studijos universitete jiems yra įdomios bei įkvepiančios, ir diduma jų mano gerai ir net geriau nei jų mokslo draugai atliepantys studijų keliamus reikalavimus. Pasak jaunuolių, Valdorfo mokykla jiems suteikė saviklovos, gebėjimo mokytis savarankiškai ir produktyvią laikyseną mokymosi ir studijų atžvilgiu.

2 ataskaita: Valdorfo mokykla ir grupavimosi/izoliavimosi problema

Ši antroji dalinė ataskaita buvo parengta 2004 metų pavasario semestrą. Joje kalbama apie tai, kiek Valdorfo mokykla skatina jaunuolius skaidytis į atskiras visuomenės grupes, arba atvirkščiai – padeda vieniems kitus geriau suprasti, atsižvelgiant į tai, kad jaunuolių tėvai galimai priklauso labai specifinei visuomenei bei kultūrinei aplinkai. Jei Valdorfo moksleivių tėvai paprastai priklauso tam tikrai visuomenės subkultūrai, puoselėjančiai savo pasaulėžvalgą, vertybes ir gyvenimą, tai galbūt jų vaikai neturi įprastose mokyklose vaikams iš skirtingos visuomeninės ir kultūrinės aplinkos teikiamos galimybės artimiau bendrauti.

Siekiant ištirti socialinį ir kultūrinį „Valdorfo tėvų“ vientisumą, 851-o moksleivio tėvams buvo išsiuntinėtos anketos. Buvo prašoma, kad tėvai anketą pildytų kiekvienas atskirai. Be tradicinių klausimų apie pajamas, išsilavinimą ir padėtį šeimoje į anketą buvo įtraukti klausimai apie tėvų pažiūras kai kuriais visuomeniniais, politiniais ir gyvenimo filosofijos klausimais. Į anketą buvo įtraukti tam tikri klausimai iš išsamaus visuomeninių, politinių ir ideologinių Švedijos gyventojų pažiūrų tyrimo, atlikto Uppsala'os universitete 1990 metų pabaigoje. Tai suteikė galimybę Valdorfo tėvų pažiūras palyginti su „būdingiausiais švedų atsakymais“ į tuos pačius klausimus. Atlikdami šį palyginimą mes atsižvelgėme į respondentų išsilavinimo lygį, kadangi šis faktorius turėjo stiprią įtaką jų atsakymams. Mūsų anketas užpildė 60% respondentų.

Valdorfo tėvai Švedijoje yra išsilavinę

Tyrimu nustatyta, jog Valdorfo tėvai yra išsilavinę. Net 80% respondentų turėjo aukštesnį išsilavinimą. Apie pusę apklaustųjų turėjo kurio nors pobūdžio po-vidurinį išsilavinimą, o apytikriai trečdalis – universitetinį mokslinį laipsnį.

Valdorfo tėvai Švedijoje turi vidutines arba dideles pajamas

Siekiant nustatyti, kuriai finansinei visuomenės grupei priskirtini Valdorfo tėvai, į anketą buvo įtrauktas klausimas apie šeimos mėnesio pajamas. Daugiau kaip 60% respondentų nurodė turintys 30.000 Švedijos kronų (apie 4.300 \$) ir didesnes mėnesio pajamas (neatskaičius mokesčių). 18% turi 50.000 Švedijos kronų (apie 7.150 \$) ir didesnes mėnesio pajamas.

Švedijoje diduma Valdorfo tėvų dirba „humanitarinį“ darbą

Diduma Valdorfo tėvų nurodė dirbantys švietimo arba globos srityse. Tačiau tokią padėtį galėjo lemti tai, jog dauguma atsakiusių buvo moterys (į šį klausimą neatsakiusių vyrų procentas buvo didesnis).

Švedijoje didumos Valdorfo tėvų politinė laikysena yra raudonai-žalia

Valdorfo tėvai politikoje dažniausiai prijaučia žaliųjų judėjimui (apie 40%) ir kairiųjų partijai (apie 30%). Kairiųjų partijai daugiausiai prijaučia mažesnes pajamas turinčios grupės bei aukštą

išsilavinimą turintys tėvai, o žaliųjų judėjimui daugiausiai pritaria vidutinės pajamas gaunantys tėvai, neturintys universitetinio išsilavinimo. Tačiau užpildytose anketose į šį klausimą neatsakė gan didelis (13%) respondentų skaičius.

Švedijoje diduma Valdorfo tėvų yra švedų tautybės

Beveik 90% apklaustųjų nurodė, kad gimtoji jų kalba yra švedų. Tėvai, kurių gimtoji kalba buvo užsienio, dažniausiai nurodė ją esant europinę – vokiečių, suomių, danų ar norvegų.

Švedijoje Valdorfo tėvai renkasi mokyklą remdamiesi savo žiniomis apie Valdorfo mokymo metodus

Priežastis, skatinusi tėvus savo vaikus leisti į Valdorfo mokyklą, daugeliu atvejų buvo Valdorfo mokymo metodai. Taip atsakė daugiau, nei 70% tėvų. Nors tik labai maža jų dalis patys buvo Valdorfo mokyklų mokiniai.

Didumos Valdorfo tėvų pasaulėžvalga grįsta dvasinėmis arba religinėmis vertybėmis

Diduma Valdorfo tėvų turėjo dvasingumu arba religija grįstą pasaulėžvalgą ir nepritarė ateizmui bei materializmui. Apie 40% atsakė besilaikantys krikščioniškos gyvenimo sampratos, o 40% – antroposofinės. Valdorfo moksleivių tėvai, lyginant su diduma Švedijos gyventojų (turinčių atitinkamą išsilavinimo lygį), taipogi dažniau manė žmogų iš esmės esant gerą ir nesavanaudį, be to – ne vien iš kūno ir materijos.

Švedijoje Valdorfo tėvai savo laikyseną visuomenės atžvilgiu grindžia žmoniškumu ir atjauta silpnesniems

Valdorfo tėvai, lyginant su diduma Švedijos gyventojų, dažniau mano, kad visuomenė turėtų būti grįsta brolybe, žmoniškumu ir atjauta silpnesniesiems. Kur kas rečiau buvo manoma, kad nūdienė visuomenė turėtų griežčiau bausti nusikaltėlius bei taikyti mirties bausmę, ir kad vargingas gyvenimas yra asmens tinginystės bei abejingumo pasekmė. Taipogi Valdorfo tėvai kur kas dažniau smerkė konkurenciją bei savanaudį individualizmą. Pavyzdžiui, lyginant su visais Švedijos gyventojais, žymiai mažesnė jų dalis mano, kad laisvoji konkurencija bei protingųjų ir darbščiųjų pirmenybė (kitų žmonių atžvilgiu) geresnio gyvenimo atžvilgiu yra deramos visuomeninės gerovės prielaidos.

Švedijoje Valdorfo tėvai yra palyginus vientisa grupė

Lyginant tėvų grupes iš skirtingų Valdorfo mokyklų, visi tyrimo duomenys rodo, kad Švedijoje Valdorfo tėvai yra palyginus vientisa grupė, nepaisant tam tikrais atvejais galinčių išryškėti skirtumų. Kaip visuomenės nariai, Valdorfo tėvai yra išsilavinę žmonės, gaunantys vidutinės pajamas, kalbantys gimtąja švedų kalba ir dirbantys socialinėje ar slaugos srityje. Politinės jų didumos pažiūros yra „raudonai-žalios.“ Diduma jų laikosi tam tikros dvasinės ar religinės pasaulėžiūros ir atmeta ateizmą bei materializmą. Jie yra linkę manyti, jog visuomenė turėtų būti grįsta brolybe, žmoniškumu ir atjauta silpnesniesiems; jie atmeta konkurenciją ir savanaudį individualizmą. Lyginant su diduma Švedijos

gyventojų, jų pažiūros socialiniais ir gyvenimo filosofijos klausimais mažiau priklauso nuo išsilavinimo lygio. Galiausiai galima manyti, jog daugelio tėvų sprendimas leisti vaikus į Valdorfo mokyklą yra grįstas jų žiniomis apie Valdorfo mokymo metodiką ir kad tik labai maža jų dalis (7%) patys buvo lankę Valdorfo mokyklas.

Išvada

Šis tyrimas buvo skirtas atskleisti, kiek, atsižvelgiant į socialinį ir kultūrinį moksleivių tėvų pagrindą, Valdorfo mokyklos skatina skaidytis į atskiras visuomenės grupes, ir kiek padeda vieniems kitus geriau suprasti. Buvo laikomasi prielaidos, esą jeigu Valdorfo mokyklų mokinių tėvai priklauso tam tikrai, savitas vertybes ir gyvenseną puoselėjančiai subkultūrai, tai galima tikėtis, kad jie sudaro uždara grupę, linkusią atsiskirti nuo likusios visuomenės. Jeigu Švedijos mokyklose skaidymasis į atskiras grupes (toliau – segregacija) yra reiškinys, kai skirtingai visuomeninei aplinkai priklausančių šeimų vaikai neturi galimybės susipažinti ir vieni su kitais bendrauti, tai galima daryti prielaidą Valdorfo mokyklas skatinant tam tikrą kultūrinę ir socialinę segregaciją. Vis dėlto, šis reiškinys Valdorfo mokyklose pasireiškia ne taip stipriai, kaip kitose nepriklausomose Švedijos mokyklose, kurių moksleivių tėvų grupėms būdingas socialinis ir kultūrinis vientisumas. Tokią tikrovę, mūsų nuomone, lemia saviti Valdorfo mokymo metodai, ne vien skatinantys puoselėti žmonių vienybę ir atvirumą nepažįstamoms kultūroms, bet ir sėkmingai padedantys šiuos tikslus įgyvendinti. Kitas klausimas, kaip įvertinti Valdorfo tėvų vientisumą. Reikia atskirti neigiamą žodžio „segregacija“ atspalvį nuo tikrosios, praktinės jo reikšmės. Mūsų nuomone, sąvoka „segregacija“ iš tiesų yra klaidinanti ir naudojama pasitelkiama siekiant neigiamai apibūdinti nepriklausomas mokyklas.

3 ataskaita: Valdorfo mokykla ir pilietinė moralinė kompetencija

Trečioji ataskaita buvo parengta 2004 metų rudenį. Joje kalbama apie tai, kiek Valdorfo moksleiviams pavyksta išsiugdyti aktyviems demokratiškos ir daugiakultūrės visuomenės piliečiams derančią vertybių sistemą bei socialinius įgūdžius. Kadangi šis klausimas yra labai platus ir daugialypis, mūsų tyrime jis buvo gvildenamas tik tam tikrais atžvilgiais, susitelkus ties keliomis pasirinktomis problemomis. Na, o pasirinkimą lėmė galimybė surasti tyrimo priemones bei anksčiau panašaus pobūdžio empiriniais tyrimais surinktą lyginamąją medžiagą.

Pirmasis palyginamasis tyrimas – moksleivių pilietinė moralinė kompetencija

Siekiant palyginti Valdorfo moksleivių gebėjimą apsispręsti vienu ar kitu kebliu socialiniu bei moralės klausimu, buvo pasitelkta anketa, anksčiau naudota 1998 metais, šalies mastu atliekant Valstybinės švietimo ministerijos parengtą tyrimą. Jis buvo nukreiptas į „pilietinę moralinę“ socialinių disciplinų dėstymo plotmėje ir skirtas ištirti moksleivių sugebėjimą 1) *ižvelgti, įvardinti ir paaiškinti* socialines ir moralines nūdienos problemas, 2) *pasiūlyti* šių problemų *sprendimo būdus* ir 3) *pagrįsti savo* pasiūlytus sprendimus. Vertinant šiuos sugebėjimus, tyrime apibrėžtus „pilietinės moralinės kompetencijos“ sąvoka, buvo taikytas atsakymais grįstas vertinimo modelis, visų pirma domintis, kaip patys moksleiviai siūlo spręsti (įmanomai kūrybingai) jiems pateiktas problemas. Tyrimo priemonė – anketa, apimanti du klausimus, susijusius su nūdienos socialinio ir moralinio pobūdžio problemomis. Prie kiekvieno klausimo buvo pateiktas klausimo kontekstą atspindintis paveikslėlis. Paveikslėliai buvo sąmoningai parinkti daugiareikšmiai, kad moksleiviai galėtų patys išsiaiškinti, kokią problemą jie vaizduoja, bei patys keltų su ja susijusius klausimus.

Pirmasis, „Växjö klausimas“, susijęs su opia mūsų dienų visuomenėje priešiško imigrantams problema. Šiuo atveju pateikiama Švedijos spaudoje skelbta nuotrauka, kuri vaizduoja nacistinio jaunimo eitynių akimirka, kai senyva moteris puola žygiuojantį „skustagalvį“ ir skėčiu trenkia jam per galvą. Po nuotrauka užrašyta: „ji vijo lauk neo-nacistus.“ Šis klausimas apima dvi moralinio pobūdžio problemas: 1) demokratijos dilemą ir 2) ar (tam tikromis aplinkybėmis) galima „pateisinti“ prievartą.

Antrasis, „vaisiaus/embriono klausimas“, susijęs su šiandieną vis aštrėjančia problema dėl sparčios biotechnologijų raidos. Paveikslėlyje vaizduojamas vaisius motinos iščiose. Jį galima suvokti kaip „nekaltą vaisių savo motinos pilvelyje,“ t.y. vertybių atžvilgiu jis nėra besikirtis. Po juo rašoma: „grupė tyrėjų iš Stokholmo priemiestyje esančios Huddingo ligoninės 1997 metų pavasarį prašėsi leidžiami atlikti medicininius bandymus su gyvais, savo motinų iščiose esančiais embrionais. Šiems tyrimams būtų parenkami tik embrionai, numatyti šalinti aborto būdu.“ Klausimas apima dvi moralines problemas: 1) kokios ribos nedera peržengti, atliekant eksperimentus ir tyrimus „žmonijos labui“ ir 2) biotechnologijų privalumai ir jų keliami pavojai.

Be šių dviejų klausimų anketoje pateikiami keli atsakymų skales turintys papildomi klausimai. Jie yra skirti įvertinti moksleivių reakciją į pirmuosius du klausimus, kiek nuoširdžiai jie stengėsi atsakyti į šiuos du klausimus ir kiek pateiktos problemos buvo gvildentos per pamokas mokykloje. Be to, pateikiami keli klausimai apie moksleivių pažiūras į etiką ir moralę bei vienas savęs vertinimo (Rosenbergo) testas.

2003 metų pavasario semestrą anketa išsiųsta socialinių disciplinų mokytojams, dirbantiems su 9-omis ir 12-omis klasėmis 11-oje tyrime dalyvaujančių Valdorfo mokyklų. Mokytojai buvo paprašyti patys išdalinti bei surinkti anketas. Anketas užpildė 77% respondentų, t.y. 325 mokiniai. Valstybinės švietimo ministerijos 1998 metų tyrimo palyginamoji grupė apėmė 407 moksleivius iš 19-os valstybinių mokyklų (9-ų ir aukštesnių klasių) bei aukštesniųjų vidurinių mokyklų (III metų klasių). O dėl pasiskirstymo pagal lytį, tai dvi respondentų grupės šiuo atžvilgiu beveik nesiskyrė. Kita vertus, grupės skyrėsi socialinės padėties atžvilgiu, taigi lyginant į tai buvo atsižvelgta.

Valdorfo moksleiviai dažniau mano socialines disciplinas esant įdomias ir vertingas

Lyginant paaiškėjo, kad Valdorfo mokyklų 12-os klasės moksleivių, manančių, jog mokykloje dėstomos socialinės disciplinos yra įdomios ir vertingos, yra daugiau, nei tų pačių klasių moksleivių iš valstybinių mokyklų. Be to, lyginant su valstybinių mokyklų moksleiviais, šių klasių Valdorfo moksleiviai dažniau teigė maną, jog socialinės disciplinos jiems sekasi geriau.

Valdorfo moksleiviai dažniau jaučiasi atsakingi už socialinio bei moralinio pobūdžio problemas

Lyginant su valstybinių mokyklų moksleiviais, abiejų minėtų klasių Valdorfo moksleiviai dažniau jaučiasi atsakingi už socialines bei moralines problemas. Tai yra, Valdorfo moksleivių, jautusių atsakomybę už moralinę ateities visuomenės raidą bei manusių, jog būdami suaugę jie privalės gvildinti paveikslėliuose pavaizduotas problemas, buvo daugiau, nei valstybinių mokyklų mokinių.

Valdorfo moksleiviai dažniau manė klausimus su paveikslėliais buvus svarbius, įdomius ir lengvai suprantamus

Lyginant su valstybinių mokyklų moksleiviais, Valdorfo moksleiviai skirtingai vertino du paveikslėliais iliustruotus anketos klausimus. Nepriklausomai nuo mokyklos tipo, diduma moksleivių manė, kad atsakyti į šiuos klausimus buvo nelengva. Tikėtina, jog tai lėmė pateiktų problemų sudėtingumas. Vis dėlto, Valdorfo moksleiviai, lyginant su jų bendraamžiais iš valstybinių mokyklų, kur kas dažniau manė, šiuos klausimus buvus svarbius, įdomius ir lengvai suprantamus.

Valdorfo moksleivių atida socialiniams ir moraliniams klausimams, regis, stiprėja priklausomai nuo amžiaus

Lyginant dvi klases paaiškėjo, kad 9-ųjų ir 12-ųjų klasių Valdorfo moksleivių, manančių, jog klausimai yra svarbūs, įdomūs ir lengvai suprantami, nuošimtis ženkliai skiriasi. Valstybinių mokyklų

atveju šis skirtumas yra labai nereikšmingas. Valdorfo moksleivių atveju ir pats jų požiūris į socialines disciplinas ilgainiui tampa vis labiau teigiamas, tuo tarpu valstybinių mokyklų moksleivių požiūris ilgainiui kaip tik įgyja neigiamą atspalvį. Be to, Valdorfo moksleivių atida moraliniams klausimams, regis, auga priklausomai nuo amžiaus, o valstybinių mokyklų atveju jis nesikeičia. Taigi, kalbant apie socialinę ir moralinę moksleivių laikyseną, Valdorfo moksleiviai šiuo atžvilgiu tobulėja ženkliau.

Valdorfo moksleivių laikysena kiek stipriau grįsta meile ir drąsa moralės plotmėje

Palyginus moksleivių atsakymus į du paveikslėliais iliustruotus klausimus paaiškėjo, kad Valdorfo moksleiviai kiek labiau negu valstybinių mokyklų moksleiviai linkę remtis moralinėmis vertybėmis, pavyzdžiui, meile, atjauta, vienybe ir drąsa moralės plotmėje. Be to, jie, regis, esti mažesni, labiau pasitikintys įgimtu žmogaus gerumu ir ne tiek įsitikinę, jog policija ar griežtesni įstatymai gali išspręsti moralines visuomenės problemas. Vietoje to Valdorfo moksleiviai pabrėžia asmeninės atsakomybės svarbą.

Valdorfo moksleiviai dažniau siūlė kaip užkirsti kelią nacistinei bei rasistinei ideologijai plėtrai arba ją apriboti

Nacizmui ir rasizmui esant opiems mūsų laikų socialiniams reiškiniams, tyrimo metu siekėme nustatyti kiek šios ideologijos yra nepriimtinos moksleiviams. Nustatėme, kad nepriklausomai nuo mokyklos tipo, diduma moksleivių smerkia ir nacizmą, ir rasizmą. Tačiau antinacistinius bei antirasistinius sprendimus, t.y. būdus sustabdyti nacizmą bei rasizmą, ar jiems pasipriešinti siūliusių moksleivių nuošimtis Valdorfo mokyklose buvo akivaizdžiai didesnė.

Valdorfo moksleiviai dažniau turi teigiamą savęs vaizdą

Moralinės raidos tyrimas parodė, kad nepaliaujamas ir pasiaukojantis moralus elgesys glaudžiai siejasi su teigiamu savęs vaizdu. Siekiant nustatyti, ar esti panašios sąsajos tarp saviklivos ir pilietinės moralinės kompetencijos (kaip ji buvo apibrėžta šiame mūsų vykdomame tyrime), į anketą buvo įtrauktas Rosenbergo savęs vertinimo testas. Šio testo duomenimis, Valdorfo moksleiviai dažniausiai save vertina geriau, t.y. turi teigiamesnį savęs vaizdą, nei valstybinių mokyklų moksleiviai.

Valdorfo moksleiviai dažniau pateikė ironiškus, griaunamojo pobūdžio atsakymus arba iš viso neatsakė į klausimus

Kita vertus, į klausimus neatsakė arba ironiškus, griaunamojo pobūdžio atsakymus dažniau pateikė Valdorfo moksleiviai. Griaunamojo pobūdžio atsakymai – tai atsakymai, respondentui sąmoningai vengiant atsakyti į klausimą, tapę netinkami tyrimui. Valdorfo moksleiviai taipogi dažniau kritiškai vertino klausimus, anketą ir patį tyrimą. Už šių atsakymų galbūt slypi tam tikras nepasitikėjimas visuotinėmis socialinėmis bei politinėmis institucijomis arba maištinga nuostata jų atžvilgiu.

Antrasis palyginamasis tyrimas – pažiūros į mokyklą, mokytojus ir tėvus

Siekiant pilniau išsiaiškinti, kiek Valdorfo moksleiviams pavyksta išsiugdyti vertybes bei socialinius įgūdžius, derančius veikliams demokratiškos ir daugiakultūrės visuomenės piliečiams, buvo panaudota medžiaga, surinkta 2003 metais, atliekant Valstybinės švietimo ministerijos tyrimą, taikytą 9-tų klasių moksleiviams. Šiuo tyrimu, pasitelkus klausimyną (su atsakymų skalėmis), visų pirma siekta įvertinti moksleivių nuostatas, todėl nederėtų teigti, kad vertinant moksleivių gebėjimą apsispręsti tam tikrais socialiniais ir moraliniais klausimais, šis klausimynas tinka lygiai kaip ir 1998-ųjų vertinimo instrumentas. Taigi šį palyginimą derėtų suvokti kaip ankstesnio tyrimo papildymą. Iš Valstybinės švietimo ministerijos klausimyno buvo atrinkti klausimai, susiję su socialine ir moraline moksleivių patirtimi bei nuostatomis. Taipogi buvo įtraukti klausimai apie moksleivių nuostatas mokyklos, mokytojų ir tėvų atžvilgiu.

2003 metų pavasario semestrą anketa išsiųsta į devynias tyrime dalyvaujančias Valdorfo mokyklas ir apklausti 196 moksleiviai. Valstybinės švietimo ministerijos tyrime į valstybines mokyklas buvo išsiųstos 6788-ios anketos, o moksleiviai užpildė 5941-ą anketą. Abi apklausos grupės beveik nesiskyrė lyčių pasiskirstymo bei pasiskirstymo tarp miesto ir kaimo atžvilgiu. Tačiau grupės skyrėsi socialine respondentų padėtimi, todėl lygindami į tai buvo atsižvelgta.

Mokinių manymu, Valdorfo mokyklų mokytojai teikia daugiau reikšmės žmogaus orumui, lygybei ir aplinkos apsaugai

Buvo nustatyta, kad, lyginant su valstybinių mokyklų moksleiviais, Valdorfo moksleiviai savo mokytojus dažniau mano pabrėžiant žmogaus orumo, lyčių lygybės, aplinkos apsaugos svarbą ir smerkiant prievartą. Valdorfo moksleiviai taipogi dažniau teigia, kad jų mokytojai teikia reikšmę bendradarbiavimui ir yra linkę pagelbėti silpniau besimokantiems vaikams.

Valdorfo moksleiviai rečiau jaučiasi skriaudžiami

Lyginant su valstybinių mokyklų moksleiviais, Valdorfo moksleiviai kur kas rečiau jaučiasi skriaudžiami ir patiria neteisybę. Be to, jie dažniau teigia, kad mokytojai ar kiti suaugusieji greitai įsiterpia, jei kuris nors vaikas yra skriaudžiamas.

Valdorfo moksleiviai yra pakantesni nuo visuomenės normų nukrypusioms grupėms

Lyginant su valstybinių mokyklų moksleiviais, Valdorfo moksleiviai laikėsi atviresnio ir pakantesnio požiūrio į homoseksualius bei mokymosi sunkumus patiriančius moksleivius. Jie taipogi atviriau ir pakančiau žvelgia į imigrantus ir religinių bei politinių ekstremistų grupes. Tikrai į kriminalinius nusikaltėlius bei nacistus/rasistus/skustagalvius Valdorfo moksleiviai žvelgė nepakančiau už valstybinių mokyklų moksleivius.

Valdorfo mokyklose berniukų ir mergaičių pažiūrų skirtumai yra švelnesni

Nors lyginant su berniukais abiejų apklausos grupių mergaitės buvo pakantesnės, Valdorfo moksleivių atveju skirtis tarp dviejų lyčių buvo akivaizdžiai švelnesnė.

Išvados

Dviejų apklausų tikslas buvo nustatyti, kiek Valdorfo moksleiviams pavyksta išsiugdyti vertybes ir socialinius įgūdžius, darančius veikliams demokratiškos ir daugiakultūrės visuomenės piliečiams. Lyginamuoju tyrimu buvo nustatyta, kad Valdorfo moksleiviai, lyginant su valstybinių mokyklų moksleiviais, baigdami visas vidurinės mokyklos aukštesniosios pakopos klases pilniau įgyvendina Švedijos mokyklų programoje keliamus demokratinio švietimo tikslus. Šią išvadą patvirtina ir antrojo lyginamojo tyrimo rezultatai, atskleidžiantys, jog 9-ųjų klasių Valdorfo moksleiviai dažniau mano savo dėstančius mokytojus teikiant didelę svarbą demokratinėms vertybėms, kaip jų mokyklos pamatui. Be to, patys Valdorfo mokyklų moksleiviai laikosi kur kas platesnio ir pakantesnio požiūrio į nukrypusias nuo visuomenės normų grupes – išskyrus kriminalinius nusikaltėlius, nacistus ir rasistus. Visus juos Valdorfo moksleiviai, priešingai, smerkia stipriau

Žvelgiant į mokymo programą, vienas svarbiausių Švedijos mokyklų tikslų – skatinti vaikų tapsmą atsakingais žmonėmis bei veikliais visuomenės kūrimo dalininkais. Mūsų tyrimų rezultatai rodo, jog Valdorfo mokyklose ugdomi veiklūs, atsakingi, demokratiški ir humaniški piliečiai. Tokios tikrovės prielaidos veikiausiai yra Valdorfo mokyklose taikomi specifiniai mokymo metodai, kaip ir savita Valdorfo moksleivių socialinė ir kultūrinė aplinka, apimanti jų tėvų puoselėjamas vertybes bei rūpestingą laikyseną visuomenės atžvilgiu. Kuris iš šių dviejų veiksnių yra svaresnis, pasakyti neįmanoma, tačiau neabejotina, kad mokymo metodų svarba yra didžiulė.

4 ataskaita: švedų ir anglų kalbos bei matematikos žinios ir požiūris į mokymą

Ketvirtojoje ataskaitoje kalbama apie Valdorfo moksleivių įgyjamų žinių lygį, juos lyginant su valstybinių mokyklų moksleiviais. Tyrimu buvo siekta palyginti Valdorfo ir valstybinių mokyklų devintokų švedų ir anglų kalbų bei matematikos testų rezultatus. Siekiant išsamesnio vaizdo, taipogi buvo tirta 1) bendra mokinių nuomonė apie mokyklą, 2) mokinių nuomonė apie trijų minėtų dalykų dėstymą ir 3) Valdorfo mokyklų mokytojų nuomonė, kiek valstybiniai testai atitinka Valdorfo mokyklose taikomus šių dalykų mokymo būdus.

Siekiant atsakyti į pirmus du klausimus, devynių (iš vienuolikos) tyrime dalyvaujančių Valdorfo mokyklų moksleiviams buvo pateikta dalis 2003 metais Valstybinės švietimo ministerijos tyrimui (NU03) naudoto klausimyno klausimų. 2003 metų pavasarį, klausimai (klausimyno pavidalu) buvo išsiųsti klasių mokytojams, juos prašant pačius išdalinti ir surinkti klausimynus. Klausimynus užpildė 196 Valdorfo mokyklų moksleiviai. Lyginamoji grupė iš Valstybinės švietimo ministerijos tyrimo apėmė 5941-ą valstybinių mokyklų 9-ą ir aukštesnių klasių moksleivį. Šios dvi grupės iš esmės nesiskyrė lyčių pasiskirstymo bei pasiskirstymo pagal aplinką (kaimas/miestas) atžvilgiu. Tačiau grupės skyrėsi socialine moksleivių padėtimi ir lyginant į tai buvo atsižvelgta. Trečiojo klausimo atveju pasitelkus filmuojamo interviu metodą buvo praveisti pokalbiai su 22-iem Valdorfo mokyklų mokytojais (kiekvienam dalykui atstovavo 7-8 mokytojai) iš devynių projekte dalyvaujančių Valdorfo mokyklų.

Lyginant devintokų egzaminų rezultatus buvo remtasi Statistics Sweden (SCB) duomenimis, kadangi nuo 2003 metų pavasario šie egzaminai tapo privalomi visoms, taip pat ir nepriklausomoms mokykloms, o jų rezultatus registravo SCB. Visumoje 93248 moksleivių egzaminų rezultatai buvo surinkti iš daugiau nei 1000 valstybinių mokyklų, priklausančių 276-ioms savivaldybėms. Iš 27 Valdorfo mokyklų, 2003-2004 mokslo metais turėjusių 9-ąją klasę, 509 moksleivių egzaminų rezultatus pateikė 26 mokyklos iš 22 savivaldybių. Atmetus valstybinių mokyklų moksleivius, kuriems švedų kalba buvo antroji, kurie lankė mokyklas nepriklausančias vienai iš 22 Valdorfo mokyklų egzaminų rezultatus pateikusių savivaldybių, bei mokinius (tiek Valdorfo, tiek valstybinių mokyklų), kurių tėvai nenurodė savo išsilavinimo, lyginamosios grupės galiausiai apėmė 21208 valstybinių ir 493 Valdorfo mokyklų moksleivius.

Moksleivių pasiskirstymas lyties, tautinės kilmės ir kaimo/miesto mokyklų atžvilgiu dvejose apklausos grupėse iš esmės nesiskyrė. Tačiau grupės skyrėsi socialine moksleivių padėtimi. Atsižvelgiant į tai, kiekvienos grupės moksleiviai buvo padalinti į du pogrupius: pirmasis apėmė moksleivius, kurių bent vienas iš tėvų turėjo aukštesnį, nei vidurinis, išsilavinimą, o antrasis – moksleivius, kurių nė vienas iš tėvų neturėjo aukštesnio, nei vidurinis, išsilavinimo.

Žemiau pristatėme šio darbo rezultatus, gautus, pirma, Valdorfo ir valstybines mokyklas lyginant Valstybinės švietimo ministerijos tyrimo (NU03) duomenų pagrindu, antra, lyginant moksleivių valstybinių egzaminų rezultatus bei tiriant Valdorfo mokyklų mokytojų požiūrį į šiuos egzaminus.

Diduma Valdorfo moksleivių mokykloje jaučiasi laimingesni

Lyginamuoju tyrimu nustatėme, kad Valdorfo moksleiviai labiau, nei valstybinių mokyklų moksleiviai, patenkinti savo mokytojais ir savo darbu mokykloje. Jiems taipogi priimtinesnė jų mokyklos aplinka, ypač tai, kuo juos maitina. Jie dažniau pusryčiauja namie ir, jeigu nepietauja mokykloje, rečiau valgo saldumynus ir mėsainius.

Valdorfo moksleiviai palankiau žvelgia į savo darbą mokykloje

Valdorfo moksleiviai dažniau, nei valstybinių mokyklų moksleiviai, pritaria teiginiui, jog mokykloje įgytos žinios bus naudingos ateityje. Be to, jie dažniau mano, kad mokymosi tempas ir mokykloje keliami reikalavimai atliepia jų galimybes. Taipogi, dažniau už valstybinių mokyklų moksleivius, jie tvirtino mokytojus visokeriopai padedant silpniau besimokantiems vaikams ir padarant įmanomai viską, kad pastarieji įgytų pamatines skaitymo, rašymo ir aritmetikos žinias.

Kita vertus, Valdorfo moksleiviai, lyginant su valstybinių mokyklų moksleiviais, rečiau manė, kad mokykloje gaunamos žinios atliepia jų pačių pomėgius. Tačiau tai, regis, neturi stipresnės įtakos jų nuomonei apie patį mokymosi procesą. Diduma Valdorfo moksleivių manė mokykloje turintys galimybę mąstyti ir dirbti, kaip jiems patiems priimtina, o taip pat – dalytis savo žiniomis ir patirtimi su kitais.

Valdorfo moksleiviai rečiau mokosi vien tam, kad išlaikytų egzaminus

Apskritai, tiek Valdorfo, tiek valstybinių mokyklų moksleiviai mano, kad mokytis matematikos bei švedų ir anglų kalbų yra įdomu bei svarbu. Vis dėlto, valstybinių mokyklų moksleiviai kur kas dažniau nurodė, kad mokosi tik tam, kad išlaikytų egzaminus. Švedų ir anglų kalbos disciplinų atveju, jų motyvaciją stipriau (lyginant su Valdorfo mokyklų moksleiviais) lemia ir šių dalykų nauda būsimoms studijoms.

Valdorfo moksleiviai darbinę pamokų aplinką dažniausiai suvokia esant tylesnę ir malonesnę

Valdorfo mokyklose darbo aplinka, regis, yra tylesnė ir ramesnė, ypač matematikos pamokose. Lyginant su valstybinių mokyklų moksleiviais, Valdorfo moksleiviai taipogi dažniau mano, kad švedų kalbos ir matematikos pamokų atmosfera yra maloni ir palaikanti.

Valdorfo moksleiviai palankiau žvelgia į matematiką

Valdorfo moksleiviai į matematiką žvelgia palankiau, nei valstybinių mokyklų moksleiviai. Moksleiviai kur kas dažniau mano, kad sudėtingos matematinės užduoties akivaizdoje jie nenuleistų

rankų ir kad jų įgyjamos matematikos žinios yra naudingos. Be to, lyginant su valstybinių mokyklų moksleiviais, jie rečiau mano, kad matematiką mokytis yra labai sunku. Matematikos pamokose Valdorfo moksleiviai, regis, dažniau vienas su kitu diskutuoja ir kartu sprendžia užduotis.

Valdorfo moksleiviai rečiau mano, kad švedų kalbos disciplina yra labai sudėtinga

Valdorfo moksleiviai rečiau, nei valstybinių mokyklų moksleiviai, manė, kad švedų kalba yra labai sunki disciplina ir išreiškė silpnesnį, nei valstybinių mokyklų moksleivių, priešišumą rašto darbams. Tačiau Valdorfo moksleiviai kur kas rečiau, lyginant su valstybinių mokyklų moksleiviais, nurodė, kad mokykloje švedų kalba yra darniai susieta su kitais dėstomais dalykais. Taipogi jie rečiau nurodė mokykloje skaitą švedų literatūros kūrinius.

Valdorfo moksleiviai menčiau pasitiki savo gebėjimu išspręsti konkrečias užduotis

Neatsižvelgiant į tai, kad diduma Valdorfo moksleivių palankiai žvelgia į minėtas disciplinas, jie menčiau pasitiki savo gebėjimu išspręsti tam tikrą konkrečią užduotį ar įveikti su šiomis disciplinomis susijusias keblias situacijas. Pavyzdžiui, anglų kalba parašyti laišką laikraščio redaktoriui, perskaityti tvarkaraštį ar užsisakyti kambarį viešbutyje.

Valdorfo ir valstybinių mokyklų moksleivių švedų ir anglų kalbų bei matematikos pažymai skiriasi labai menkai

Švedų kalbos valstybinių egzaminų neišlaikiusiųjų nuošimtis abejose moksleivių grupėse yra vienodas. Kita vertus, Valdorfo mokyklų moksleiviai, kurių tėvai neturi aukštojo išsilavinimo (2-oji grupė), gerus pažymius gaudavo dažniau, nei atitinkamos grupės valstybinių mokyklų moksleiviai. Valdorfo mokyklose tėvų išsilavinimo lygis, regis, ne taip stipriai, kaip valstybinės mokyklos atveju, lemia jų vaikų švedų kalbos egzamino pažymius. Tačiau didelis neišlaikiusiųjų nuošimtis 2-ojoje Valdorfo moksleivių grupėje menkina statistinį šių rezultatų patikimumą. Lyginant taipogi nustatyta, jog Valdorfo mokyklose skirtingų lyčių moksleivių egzaminų rezultatai skiriasi silpniau, nei valstybinėse mokyklose. Šiuo atveju neišlaikiusiųjų Valdorfo moksleivių dalis buvo tik šiek tiek didesnė, todėl pastarąjį rezultatą galima manyti esant statistiškai patikimą.

Mokinių, kurie neatliko anglų kalbos egzamino dalių, skirtų patikrinti žinias *žodžiu* ir raštu, skaičius nesiskyrė. Tuo tarpu dalies, skirtos patikrinti gebėjimą suvokti teksto prasmę, atveju neišlaikiusiųjų nuošimtis Valdorfo mokyklų grupėje buvo šiek tiek didesnis. Anglų kalbos atveju, Valdorfo moksleivių tėvų išsilavinimo lygis taipogi turi mažiau (lyginant su valstybinėmis mokyklomis) įtakos mokinių egzaminų pažymiams. Kita vertus, dėl didesnio neišlaikiusiųjų nuošimčio 2-ojoje Valdorfo mokyklų grupėje šis dėsniumas yra statistiškai nepatikimas.

Matematikos egzamino neišlaikiusiųjų moksleivių dalis Valdorfo mokyklų grupėje, buvo kiek didesnė, nei valstybinių mokyklų grupėje. Kita vertus, 2-ojoje Valdorfo mokyklų grupėje aukščiausią pažymį

gavusių vaikų nuošimtis buvo kiek didesnis, nei atitinkamoje valstybinių mokyklų grupėje. Lyginant šias grupes, neišlaikiusių nuošimtis taipogi buvo didesnis valstybinių mokyklų atveju. Be to, atskirų pažymių atžvilgiu, skirtumas tarp 1-osios (t.y. vaikų, kurių bent vienas tėvų turi aukštąjį išsilavinimą) ir 2-osios (t.y. vaikų, kurių tėvai neturi aukštojo išsilavinimo) Valdrofo moksleivių grupių buvo švelnesnis.

Valdrofo mokytojai išreiškė tiek teigiamą, tiek neigiamą požiūrį į valstybinių egzaminų užduotis

Iš pokalbių su Valdrofo mokytojais buvo gauta konkrečių jų požiūrio į mokymą bei vaikų raidą pavyzdžių. Klaidinga būtų teigti, kad užduotis jie bendrai vertino kaip „gerus“ ar kaip „blogus.“ Kai kurie iš jų pabrėžė, kad Valdrofo mokymo metodai bei juos grindžianti pasaulėžvalga skiriasi nuo požiūrio į žinias bei dėstomus dalykus, kurio laikomasi rengiant egzaminų užduotis. Jie linkę manyti, kad tokia padėtis trikdo Valdrofo mokymo procesą arba kad, derinama prie šių testų, Valdrofo metodika netenka savo privalumų. Kiti, priešingai, džiaugėsi Valdrofo moksleivių galimybe palyginti savo žinias (su kitų moksleivių žiniomis) ir manė, jog šiais testais tikrinamos žinios yra būtinos kiekvienam moksleiviui, kad ir kokią mokyklą jis belankytų. Vis dėlto, mokytojai dažnai išsakė mintį, jog egzaminų metu daugelis moksleivių stipriai nerimavo ir patyrė stresą visų pirma dėl to, kad jiems neįprastas toks žinių vertinimo pobūdis.

Išvados

Šio darbo rezultatai rodo, jog, lyginant su valstybinių mokyklų moksleiviais, Valdrofo moksleiviai laikosi bendrai palankesnio požiūrio į savo mokymąsi mokykloje bei trijų pagrindinių dalykų dėstymą. Lyginant Valdrofo ir valstybinių mokyklų moksleivius taipogi nustatyta, kad Valdrofo moksleiviai šių dalykų atžvilgiu kiek dažniau nepasiekia reikiamų rezultatų. Vis dėlto nerimauti, regis, būtų nepagrįsta. Didumos Valdrofo mokytojų nuomone, moksleiviai nėra pratę prie tokio žinių vertinimo. Be to, ir patys moksleiviai teigė stokojantys savikliovos tam tikrų disciplinų atžvilgiu. Taipogi dera prisiminti, jog Valdrofo mokymo programa yra pritaikyta 12-os metų laikotarpiui. Kai kurių dalykų žinias, valstybinių mokyklų moksleivių įgyjamas 9-oje klasėje, Valdrofo moksleiviai įgyja aukštesnėse klasėse. Pagaliau, kaip minėjome savo pirmojoje ataskaitoje, beveik 60% Valdrofo moksleivių apsisprendžia tęsti mokslus aukštojoje mokykloje ir dažniausiai mano, kad studijuoti jiems einasi gerai.

Be to, galime daryti išvadą, jog dėstant švedų kalbą, Valdrofo mokymo metodika sušvelnina mergaičių ir berniukų skirtumus. Stokodami statistinio patikimumo (dėl to, kad lygintose moksleivių grupėse egzamino neišlaikiusių moksleivių skaičius stipriai skyrėsi), su tam tikra išlyga galime teigti, jog Valdrofo mokymo metodai galimai padeda mažumėle sušvelninti socialinės vaikų padėties nulemtus skirtumus, t.y. tėvų išsilavinimo lygis Valdrofo moksleivių pažymiams turi mažiau įtakos, nei valstybinių mokyklų atveju.

Karlstad University
Dep of Education
SE 651 88 Karlstad
SWEDEN
Tel. +46 54 700 11 82
El. paštas: bo.dahlin@kau.se